

jem umělého tvoření falang proti určitým osobám, zejména jsou-li polemiky osobně zaostřeny.

— n —

Reforma právnického studia? Novinami prošla před krátkou dobou zpráva, že se opět chystá reforma právnického studia. Tentokrát má tato reforma záležeti v tom, že na místě tří rigoros mají býti napříště čtyři, při čemž zkušební předměty čtvrtého rigorosa mají být: národní hospodářství, finanční věda a právní filosofie. Že by novými zkušebními předměty se podporovala specialisace, a že rozmnožení či vlastně rozdělení zkoušek znamenalo reformu studia, jest hypotéza, o níž jest snad dovoleno mít vážné pochybnosti. Reforma studia omezila se dosud na to, že byly rozmnožovány zkušební předměty (kromě předpisu o povinné první státní zkoušce po 3 semestrech) a tato reforma sleduje stejnou tendenci. Kdyby se v tomto směru chtělo pokračovati, bylo by možno na př. zavésti mezinárodní právo jako zkušební předmět při politické státní zkoušce, pak též právní filosofii, dále by snad rozsáhlejší předměty mohly být rozděleny atd. Avšak novinářské zprávy jsou mnohohlavné: Taxy rigorosní mají být sníženy z 280 na 250 K. — Ovšem, že za čtyři rigorosa by se i po této slevě zaplatilo více než dříve za dražší rigorosa tři. To připomíná plán naší vlády, která chtějíc uleviti drahotě, slevila uhelnou dávkou a zároveň navrhla zvýšení daně z obrátu a rozšíření luxusní daně. Že by se posléze navrženou změnou doba studijní zcela zbytečně a bez záruky, že se tím dosáhne větší kvalifikace, prodloužila, to patrně rovněž nepřichází v úvahu. Touto cestou se k reformě studia nedojde. Bude-li se reforma taková vskutku prováděti, — a že k reformě dojíti musí, jest jisto, — bude nutno, aby měla poněkud hlubší základ, i kdyby při tom mělo býti rigoros nikoli více, nýbrž ještě méně než nyní.

Nemůžeme dobře uvěřit správnosti žurnalistických informací. Povolané kruhy jsou povinny dementovati zvláště zprávu o zdražení studia, neskrývatí své plány před veřejnou diskusí a je objasnití, aby nevyznikala z novinářských dohadů často nedorozumění.

je.

LITERATURA.

Dr. E. Beneš: Smysl československé revoluce. »Čsl. revoluce« sv. I. Pam. Odboje. Str. 75. Dr. Beneš vidí v naší revoluci jen část světového převratu a z tohoto hlediska chce vykládati její smysl, v rámci historie světových událostí. Světová válka je mu bojem dvou táborů odlišné koncepce filosofické. Na jedné straně národové západní, kteří prošli duchovou revolucí posledních století od feudalismu k demokracii, na druhé straně státy centrální, kde oné duchové revoluce nebylo, kde staré řády byly pouze zakryty pláštěm demokracie.

Výjimku tvořilo Rusko, které patřilo ideově mezi mocnosti ústřední, a to také ve válce padlo. Světová válka byla podle Beneše bojem o ideu spravedlnosti národní a sociální. Tohoto rázu neměla od počátku, ale jednak demokratismus prodchnutý zásadou svobody vedl spojení nutně k boji za svobodu národů a jejich právo sebeurčení, jednak celková povaha války vyzdvihla význam mas a dávajíc státu nové funkce hospodářské vedla značně k socialisaci. Vývoj našeho národa vedl jej zřejmě na stranu spojenců. Náš národ prošel onou duchovní revolucí, neboť v nové době vyšel vlastně z boje o existenci malého člověka. Dokončením tohoto vývoje byla pak revoluce o osvobození. Revoluce sama byla vedena těmito ideami: Ideálem samostatnosti, odporem proti Habsburkům a monarchii, proti Vídni a Římu, nazíráním na tradice husitské za vlivu myšlenky sokolské, myšlenkou demokracie, která se projevila v organizaci boje, v osobě vůdce Masaryka i v samotném vojsku, i v tom, že revoluce nebyla vedena oligarchií emigrantů, nýbrž ve spojení s činiteli národa doma, a ideou jednoty československé. Zvláště důležitý byl poměr revoluce k Rusku, došlo tu k rozporu mezi všeslovanskou láskou k Rusům a odporem k ruskému řádu politickému: revoluce šla zde

střední cestou, nechtěla řešiti sporné otázky před dosažením vítězství. K dalšímu rozporu došlo za revoluce, kdy dobrovolníci ocitli se na konec mezi bolševiky a sibiřskými reakcionáři. V otázce intervence staví se Beneš rozhodně proti názorům, že legie měly vystoupiti proti bolševikům; považuje to za nemožné vzhledem k chaosu v Rusku, k jeho rozlehlosti, k lhostejnosti Rusů samých a také vzhledem k tehdejší náladě vojska. Na druhé straně hájí legie proti výtkám z reakcionářství. Beneš věří pevně, že Rusko bude vybudováno na podkladě demokratickém a stane se svou existencí záštitou naší samostatnosti. V závěru přiznává Beneš, že světová válka nedosáhla úplně svého cíle; boj o světovou demokracii není skončen, poněvadž poražení nemíní ještě provésti duchovní revoluci, dokud se nevzdají své ideologie, nebude dosaženo úplného pokoje. Na druhé straně snaha po svobodě národů vyvolala extrém — šovinismus, vzrůst socialismu vyvolal jeho zrůdu bolševismus. Úkolem našim pak podle Beneše jest, vychovávatí samy sebe a všechny občany republiky k ideálům humanitním a demokratickým v duchu vítězných ideálů naší revoluce, neboť tak nejlépe zachováme si samostatnost.

J. B.

Prof. Bohuš Tomsa: Úvod do právní filosofie. I. díl. Přehled dějin právní filosofie. Bratislava 1923. — Cena 16 Kčs. — Kniha, ktorú čsl. právnický dorost iste prijme s povďakom. Že právna filozofia nie je púhy špekulatívny príviesok pozitívneho práva, dnes už netreba zvlášť zdôrazňovať. I keď sme odbornými právnikmi, narazíme vo svojom obore na problémy, ba predpoklady práva, ktoré sme neschopní riešiť bez vyšších hľadísk, bez toho, žeby sme sa postavili na širšiu platformu, než nám môže poskytnúť pozitívne právo samo. Ináče sa budeme krútiť v bludnom kruhu definícií idem per idem, ako na príklad právo je to, čo právo zaň ustanovuje a pod. Ale nie sú to len otázky v prvom rade po podstate a v druhom po kritérii práva, ale i fakt, že právo je výtvorom spoločnosti a pre spoločnosť, ktoré nás nútia k tomu, aby sme všetky tieto problémy, ktoré možno považovať za presupozície práva, pojednávajú ve zvláštnej disciplíne. — Ale k tejto disciplíne dospějeme i postupom opačným, už či od sociológie, ktorá vidí v práve fenomén spoločenský (právo existuje, teda pôsobí, mení sa a teda podlieha zákonom kauzálnym), alebo od etiky, ktorá mu venuje zvláštnu pozornosť. — Zbýva teda otázka, či je účelné pre tieto problémy stavať disciplínu zvláštnu a či by nepostačil výklad vied, ktoré sa s právom zaoberajú (sociológia a etika). Tak na pr. Francia a Amerika zahrňuje právnu filozofiu do sociológie, v Anglii je vradená do morálnej filozofie. Pri bližšom skúmaní dospeli by sme k názoru, že je to otázka v poslednej inštancii rázu prevažne technického a teda neni potreba zaoberať sa sňou ako s podstatnou. Zárodok právne-filozofického myslenia môžeme vidieť v rozlíšení práva na kozmické, božské a ľudské, s ktorým sa stretáme u Grékov a kde sa prvý raz uplatňuje princíp hodnotenia a rozlíšenia, ač ešte neuvedomelého, toho čo je (právo pozitívne) a toho čo má byť. Bádanie po práve prirodzenom, večne a všade platnom, trvá až do pozitivizmu. A keď si tak porovnáme právo ako to chápe pozitivista, dajme tomu so Stammlerovými (novo kantovec) formami a kategóriami práva, uvidíme na akých protivných póloch sa ocitla moderná právna filozofia v názoroch na to, čo má byť jej obsahom a ako postupovať pri riešení problémov už daných. Po tomto stručnom prehľade zase sa vraciame k otázke, s ktorou začína prof. Tomsa svoju knihu.

Čo je to právna filozofia?

T. dospieva k názoru, že je to disciplína, ktorá študuje právo z hľadiska a v úzkej súvislosti s istým svetovým názorom. Od právnej vedy líši sa nie predmetom, lež spôsobom ako k nemu pristupuje. Preto i smery v právnej filozofii rozdeľuje podľa filozofických disciplín, na ktoré sa opierajú. Za úvod ku štúdiu vlastných problémov právnej filozofie považuje autor ich dejiny. — Pútavým a prístupným slohom zaoberá sa najprv s pr. fil. antickou, ktorej ráz je daný hlavne naturalizmom (vedľa racio-

nalizmu a teologizmu) a je v znamení prirodzeného práva. — Najdávnejší kresťanský stredovek proste neguje otázku štátu a práva, najviac rieši úkoly praktické (otroctvo atď.). Až zosväštením cirkve stanú sa tieto znova aktuálnymi. Ich výklad je prirodzene teologický. Pojem práva prirodzeného zostáva, ač naproti trojakosti antického (úniverzálne, božské a ľudské) zná stredovek už len ľudské a božské. Až novovek prináša oslobodenie od teológie (Grotius). Už pred nim vymanil sa z jej područia hlavne Machiavelli) a stretáme sa s myšlienkami liberálnejšími, ba demokratickými (náuka o svrchovanosti národa). Právo pozitívne bolo zatlačené do pozadia úvahami o právu prirodzenom. Túto jednostrannosť naturalisticko-racionalistickú odstraňovala škola historicko-právna (Savigny). Použitím pozitivistickej metódy vylúčila racionalistické špekulácie o práve prirodzenom. Vidiac ale v práve len fenomén a nevediac chápať jeho dvojakú podstatu, oclta sa v slepej uličke a úplne ztratila vliv na právny vývoj. Prvý pokus synteticky vyložiť právo nachádzame u Hegela, ktorý stotožňuje právo pozitívne s právom prirodzeným (to čo je, s tým čo je žiadúce). Najnovšie obdobie správnej filozofie rozpadá sa na mnoho smerov. V celku ale možno povedať, že koncom XIX. storočia pozitivismus mal najväčší vplyv na ňu, no privodil i jej krízu, ktorú dnešná doba snaží sa prekonávať idealistickými smernicami, alebo syntézou oboch. V celku moderná právna filozofia usiluje sa opierať o právnu vedu.

Rozsahove obmedzuje sa autor skoro len na strednú Európu (zahŕňujúc v to Itáliu a Grécko). Rusi sú tu zastúpení len Tolstojom a Krapotkinom (teórie anarchické). O vlastnej právnej filozofii ruskej niet zmienky.*) Taktiež ostatných zemí európskych dotýka sa skoro len menami, povedzme školských filozofov (Spinoza, Lock, Spencer, Montesquieu, Rousseau atď.). Je pravda, že klasickou zemou právnej filozofie je Nemecko a ako sme už boli spomenuli v niektorých zemiach sa ona nepestuje ako disciplína zvláštna.

Kniha je písaná pre študentstvo. A tu sa nám naskytá otázka či púhé dejiny určitei vedy môžu byť jej úvodom. Je nesporné, že ich autor musí si byť na čistom s pojmovým základom patričnej vedy. Ale či to nemá platiť, aspoň v omedzenej miere, tiež o čitateľovi? Ináče je tu nebezpečie, že tento nepochopí dokonale vývoj, ktorý sa mu podáva, ba môže dokonca upadnúť v zameňovanie si obsahu s obsahom vied príbuzných, alebo pomocných (v našom prípade štátovedy, sociológie, etiky, ba dokonca politiky atď.). Definícia, že pr. f. je disciplína, ktorá študuje právo z hľadiska a v úzkej súvislosti s istým svetovým názorom, je príliš široká a obsahove nejasná. Preto považovali by sme za účelnejšie, keby bol autor vyslovil, čo on pojmá do obsahu pr. f. a keby bol zachádzal s historickou látkou, sub specie tohoto svojho názoru, kriticky. Študentstvo bolo by iste malo v tomto prípade väčší prospech, práve preto, že sa jedná o úvod do pr. f. — Dúfáme, že jak táto kniha, tak i jej pokračovanie najde si cestu do širších vrstiev študentstva. Je zaiste na čase, aby týmto otázkam bola venovaná väčšia pozornosť, než doposiaľ'.

V. C.

E. Rádl: La Question religieuse en Tchécoslovaquie. (»Orbis«. — 64 str. — 6 Kč.) Prítomná knížka je otisk z »Gazette de Prague« a nutno hned priznati výbornou informatívnu príručku nášeho náboženského života, a to nestrannou, na čož zvlášť nutno klásti dôraz, je-li určena cizímu publiku. Myslím, že by kniha jen získala prekladom do češtiny, kde by mohla se státi východiskem v ážné diskuse o náboženských věcech, o níž zmiňuje se autor na konci knihy jako nutném východu z dosavadní nejasnosti. Autor probírá tři naše hlavní církve, katolickou, československou a protestantskou, pojednáváje střízlivě o jejich stavu i chanci do

*) O predrevolučnej pr. f. v Rusku viď Pelikánov referát v Ruchu filozofickom (č. 5—6 IV.). Vďačným tématom by bolo tiež sledovať právny vývoj v sovjetovom Rusku. V emigrácii vidíme len pokračovanie smerov starých.

budoucná. Prospěla by knížce úplná statistika náboženská naší republiky, jež snad nebyla připojena jen proto, že materiál nebyl tehdy uveřejněn. Učení Masarykovu a jeho náboženské osobnosti je věnována samostatná kapitola, rovněž Volné Myšlení. Co autor píše o vlivu Masarykovu na tuto instituci, dále o jeho vlivu na náš protestantismus líče jednotlivé fáze vzájemného jich poměru, je, myslím, z nejbystřejších stránek knížky už pro jasnou rekapitulaci této historie nám mladším už neznámé. Pro úplnost zmiňuje se i o poválečném spiritismu, o němž soudí, že je v úpadku, o theosofickém hnutí, Swedenborgiánech, o proudech favorisujících indickou filosofii, již spojuje s kroužkem přátel O. Březiny, zmiňuje se o souvislosti budhismu a našeho filosofického pantheismu a končí YMCou, YWCou a Obrodným hnutím studentským. Resumé Rádlovo: Zájem o náboženské otázky je velmi živý, ale jednostranný, neboť spokojuje se téměř všeobecně s negací katolicismu, a to negací ze všech možných důvodů více než náboženských. Plodnou pro rozvoj na poli náboženském a vlastně nutnou považuje diskusi o principech s katolicismem a pantheismem rozšířeným u nás učením Marxovým. Jako třetí nutný bod uvádí boj proti nacionalismu, který dusí v zárodku každé sítě myšlenky náboženské. Tento bod je jediným faux pas, s nímž nelze souhlasit. Vymyká se i z rámce knihy Rádlem samým určeného, neboť přesahuje úlohu informátora, s níž autor slibuje se v úvodu spokojiti.

V. V.

Dr. František Zeman: Kvantitní teorie peněz, její dogmatický vývoj a kritika. — Sbirka spisů právnických a národohospodářských, sv. XVII., Barvič a Novotný, Brno 1923, str. 158. — Autor probírá významnou teorii peněz a cen, která takřka od objevení Ameriky až po naše dny ovládá větším dílem myšlení národohospodářské, jsouc dlouhou neotřeseným dogmatem lidstva v tomto oboru poznání. V části první (Dogmatický vývoj kvantitní teorie peněz) probírá autor všechny významnější teoretiky, kteří přispěli k vybudování a staletému vývoji kvantitní teorie, zachovávaje při tom správný střed mezi přílišnou stručností a podrobnou důkladností. Po vylíčení každé teorie připojuje vhodně odstavec o rázu vylíčené nauky, kde podává charakteristiku probraného teoretika co do problému, metody a výsledků, což dobře přispívá k jednotné linii dogmatické části knihy. Historický výklad počíná Jeanem Bodinem a Davanzatim, Bostichim, zakladatelem proslulé a pro kvantitní teorii směrodatné rovnic: všechny peníze rovnají se všem statkům a merkantilisty (Mun), zdržuje se důkladněji u teorie Lockeovy, zakladatele zákona o poptávce a nabídce a Humeovy, jenž rovnicí Davanzatiho nahradil vztahem funkcionálním (zvětšili se množství peněz, stoupnou ceny a naopak) a pokračuje pak přes fysiokraty a Adama Smitha k nauce Davida Ricarda, který první (za válek napoleonských) ocitl se před problémem nesměnitelných bankovek. Papírová měna dala vzniknouti novým formulacím kvantitní teorie v currency school a bankingschool. Vyrcholením teorie bankovní jest již nauka našeho současníka Helffericha. Z nejnovějších zastanců kvantitní teorie zahrnul autor do svých výkladů teorii Irvinga Fishera, který do směnného mechanismu vnesl nový pojem rychlosti oběhu peněz a Herzfeldera zavádějícího do nauky o penězích přírodovědecký princip energie a vůbec fysicko-matematické metody s výpočty z vyšší matematiky.

V druhé části knihy (Systematické znázornění kvantitní teorie) podává autor rozřídění formulací kvantitní teorie, při čemž prvou fází kvant. teorie jest mu formulace metalistická (v době kovových peněz a směnitelných bankovek), druhou formulace bankovní (od currencyové teorie po Helffericha), která se dívá na peníze už pod vlivem bankovek a cedulové banky a vsunuje mezi ceny a množství peněz diskontní úrok jako rozhodujícího činitele, třetí fází pak je úvěrová formulace (Fisher a Herzfelder) přihlížející i k nejmladší podobě peněz, t. j. peněz žirálních. — V podstatě však zůstává kvantitní teorie

taž. Celý její vývoj spočívá z větší části v tom, že strana peněz v rovnici byla přizpůsobována a komplikována podle daných, stále komplikovanějších peněžních poměrů skutečných. Strana zboží zůstala celkem zanedbávána. Autor charakterizuje pak neměníci se jádro kvantitní teorie tak, že tato teorie »vysvětluje vznik cen z kvantitního poměru peněz a statků, předpokládaje mezi nimi mechanickou příčinnou souvislost s vyloučením směnujícího subjektu.

Třetí část obsahuje kritiku kvantitní teorie. V úvodě mluví autor o metodě a vytýká kvant. teorii její metodu přírodovědeckou, která po vymýtní scholastické boží finality ovládla všechno myšlení vědecké i v oborech, kde je neupotřebitelná. Jako správnou národohospodářskou metodu staví proti ní autor — zák Englišův — metodu teleologickou a jako východisko její staví Englišův subjektivní postulát minima strasti. Na to podrobuje kritice jednotlivé prvky kvant. teorie: zákon o optávce a nabídce s jeho povrchností induktivního úsudku, směnný mechanismus, vybudovaný na nesprávné směnné rovnici a peněžní teorii (materiální a formální) s jejím přírodovědeckým pojmem směnné hodnoty a neurčitým pojmem působivého množství peněz.

V posledním oddíle knihy (zkušenosti s kvantitní teorií za války a po válce) ukazuje autor na omyly, kterých se dopustili kvantitisté v praksi v době přítomné a nedávno minulé, zejména odůvodňuje známé Englišovo stanovisko k problému deflace.

Kvantitní teorie je velkolepou aplikací přírodovědecké metody na problémy národního hospodářství. Je to úmyslný pohled na jednání lidská bez lidí založený na víře, že na hospodářském jednání lidí možno odporovat přírodní zákony čistě zevně bez přihlídnutí k jejich vůli. Místo toho opíralo se myšlení národohospodářské o určitá schemata, která se stále jen vylepšovala, ale nikdy neodstranila. Jakmile však subjektivismus dovedl se podívat na peníze jinak než pouze na jeden druh zboží, ukázalo se, v čem a proč kvantitní teorie chybila a proč někdy docházela k výsledkům shodným se skutečností. — Kniha Zemanova znamená jeden článek boje nové školy proti odvěkému omylu. —r.

Prof. Dr. Josef Lukáš, »Dispositions légales concernant l'hygiène industrielle et prophylaxie sociale«, vydalo ministerstvo sociální péče, 1923, 8°, 24 str. Knižka tato jest informační brožurkou, pojednávající stručně o sociálním zákonodárství států vůbec, hlavně však sdružených ve Společnosti národů.

Dílko toto rozděleno jest myšlenkově na dvě části. V první části pojednává se o ustanoveních mírové smlouvy versaillské, kterými jest podmínečně přijetí členů do Společnosti národů.

Část druhá seznamuje čtenáře stručně se zákony, které vydaly jednotlivé státy až dosud na poli sociálním, podobným způsobem, jako to činí časopis »Mezinárodního úřadu práce« v Ženevě »Informations sociales«. Jest litovati, že spisek tento nevyšel také v jazyce českém, poněvadž byl by přehlednou informativní příručkou ve věcech, o nichž dosud většinou bylo pojednáváno francouzsky.

Dr. Jindřich.

Dr. Miloslav Stieber: Dějiny soukromého práva v střední Evropě. Nástin. Kniha první: samostatný právní vývoj. Pr. 1923. Nákl. vlast. 8°, str. 141. — Když studijní řád z r. 1919 zavedl na právnické fakulty jako učební předmět středoevropské právo, objevila se záhy jako učební pomůcka jeho veřejnoprávní části práce prof. Kadlce, která ovšem pojímala pojem práva středoevropského značně šířeji všímajíc si i vlivů západoevropských, kdežto pokud šlo o t. zv. právo soukromé, zůstalo dlouho při tradování disciplíny ve formě dřívějšího práva německého s přihlídnutím k jeho proměnám v zemích českých. Jestliže však v otázkách veřejnoprávních politické poměry a jich vývoj usnadňují synthesesu, v soukromém právu není cesta tak snadná a nelze tak lehce dojíti jednotného hlediska. Kromě toho nemáme vlastně teritoriálních zpracování, kromě německých a polských, což také nepřispívá k ulehčení vlastní práce.

Tím vším těžší je dílo, neboť název předmětu soukromého práva středoevropského byl vyroben dříve než předmět sám, tedy opakně než se stalo vlastně u veřejného. Ale přesto praktická potřeba studijní nutila prof. Stiebra vydati nástin, příručku, jak zve to autor v předmluvě. Nesnáze pojmu objevily se nesnázemi i při řešení otázek tak těžkých. Prof. Stieber rozdělil veškerou danou masu ve dvě veliké vývojové skupiny podle recepce: samostatný právní vývoj, jež podává v právé vyšším prvním díle, a další vývoj závislý na právu obecném. Autor se neostýchal přidržeti se správně běžné a vžitě již systematiky římskoprávní, což usnadňuje jednak přehlednost a jednak neruší základního stanoveného rozvržení práva středoevropského vůbec, rovněž římskoprávního, na veřejné a soukromé právo (srv. str. 6.). Předesešlá nejprve část všeobecnou o práv. řádu, o osobách a věcech a o práv. skutečnostech. Pak teprve se obrací k části zvláštní, v níž na prvním místě pojednává o právu obligačním, respektive ve smyslu germanistickém o dluhu a ručení*) (Schuld und Haftung). Na to následuje vypsání práva věcného, rozvrženého podle předmětů jeho na nemovitostní a movitostní, pak dochází na právo rodinné a konečně na dědické.

Autor musil pracovati kasuisticky: z jednotlivých právních případů snaží se generalisací vyvoditi normu, jež — jak ani jinak nelze ve středověkém právu — není ve své konstrukci vždy jednotná a je nutno odkažovati na řadu výjimek. Ku konci své práce prof. Stieber připojí přehled literatury i pramenů. Kniha sama, o níž závěrečný úsudek bude možno pronésti až po vyjití druhého dílu, je úplnou novinkou v naší právnícké literatuře a bylo by si jen přáti, aby ve svém poslání jako studijní pomůcka splnila svůj úkol.

Ča.

Otto Peterka, *Rechtsgeschichte der böhmischen Länder*. In ihren Grundzügen dargestellt. I. Geschichte des öffentlichen Rechtes und die Rechtsquellen in vorhusitischer Zeit. Liberec 1923, str. 183, 8°, cena 28 Kč váz. — Prof. Peterka na německé universitě v Praze po dlouhé přípravě vydal prvý díl svých právních dějin zemí české koruny. Rozdělení právních dějin u Peterky shoduje se s rozdělením, jak je pojal Čelakovský a Kapras. Autor však před vlastní dobou historickou přidává periodu úvodní, dobu pravěku do 9. stol. po Kr. Odtud počíná druhá doba — doba jednotného knížectví Přemyslovského a zřízení hradskeho až do konce stol. 12. Nová další perioda objímá XIII. a XIV. věk. V oddílu prvém, v době o pravěku, autor uvádí theorie o prvotním osídlení naší země a o sociálním zřízení prvotních českých Slovanů. V obou dalších periodách postupuje tak, že nejprve líčí vývoj státního zřízení a u každé periody zvláště připojuje dějiny pramenů.

Kniha Peterkova jako příručka pro studium má své přednosti. Vyniká jasností a přehledností, a to i tam, kde autor uvádí řadu sporných otázek a názorů (na př. str. 26, 28, 60 atd.). Tím není ovšem řečeno, že kniha nepřináší i vlastních poznatků autorových (na př. str. 43 o Statutech Konrádových). Autor při jednotlivých otázkách uvádí pod čarou nejhlavnější literaturu, a to do doby nejnovější. Posuzuje kriticky názory v literatuře vyslovené a jasně vytýká, kterému ze sporných názorů dává přednost. V některých sporných otázkách přikloňuje se plně k autorům českým (na př. o kolonisaci, str. 60), jinde dává přednost názorům vysloveným autory německými (poměr Moravy k říši německé), ale všude dbá přísně nestrannosti.

Snad by bylo možno látku jinak systematicky rozvrhnouti, na př. pokud jde o kap. VII. v druhém oddílu a kap. VI. v třetím oddílu, které pojednávají o sociálním rozvrstvení obyvatelstva resp. o stavech a které by bylo lze posunouti v systému ku předu, ale přes to práce autorova

*) Stieber tu poprvé v češtině užil termínu: »právo dlužní a ručné«. O vytvření terminologie lze zajisté se rozhořovat. Její správnost — podle mého skromného soudu — záleží v praktičnosti.

působí dojmem ucelenosti a jest na ní patrna dlouhá pečlivá příprava. Také vylíčení dějin pramenů při každé periodě zvláště, ucelenosti jest na prospěch. V některých otázkách autor dovolává se analogie v jiných říších (francké, v Uhrách, v Polsku), čímž rovněž kniha získává.

A ještě jednou předností se kniha vyznamenává: jest vzorně vypravena, tištěna na krásném papíře a, ac vydána nakladatelem, obchodníkem, stojí v obchodě váz. 28 Kč. Rr.

Albín Bráf: Život a dílo III. Výbor statí z hospodářské a sociální politiky. Vydali prof. Dr. J. Gruber a dr. C. Horáček. — Vesmír. — 1923. — Str. 206 — 30 Kč.

Dílo zvěčnělého prvého našeho národohospodáře světové úrovně A. Bráfa dospívá ve výboru, pořádaném jeho nástupci na pražské universitě svazku třetího. Dle zpráv časopiseckých vyjde ještě svazek čtvrtý (»Rozličné statí«) a pátý; tento poslední s životopisem autora z pera dra J. Grubra. Tak bychom měli s předválečným vydaním jeho »Národohospodářské theorie, politiky a finanční vědy« (bohužel nyní už rozebranými) celkový profil našeho národohospodářského klasika aspoň v hrubých rysech vyznačený. Jest ovšem litovati, že přítomný soubor jeho prací nebude úplným, neboť ten obsáhl by nejméně deset svazků proti nynějším pěti. Ale i tak musíme býti vděční »Vesmíru«, že podjal se tohoto záslužného úkolu. — Přítomný svazek obsahuje statí z národohospodářské politiky a to zemědělské, průmyslové, obchodní a sociální. Všeobecně dlužno je charakterisovati nejen jako klasické články významu historického, jež v dobách, kdy byly napsány, splnily už svůj úkol, nýbrž většinou jako články docela aktuelní, které mohou býti vzaty za podklad při řešení leckterého úkolu národohospodářské politiky. Tak má se věc na př. se statí »Základní zákon zemědělství a družstevní svépomoc«, v níž jedná se o zákonu o ubývajícím výnosu z půdy jako zákonu formálném, jehož platnost industrialisací a komercialisací zemědělství dá se posunovati stále se vzrůstajícími pokroky techniky. »Zemědělství české za posledních padesát roků« je historickou retrospektivou, v níž Bráf byl vždy mistrem, »Dva staré návrhy na odklizení dluhů pozemkových« jednají o řešení tématu, jak podali je r. 1847 a 1848 Tebeldi a Vidal s kritikou autorovou. Historického rázu je rovněž »Příspěvek k dějinám zemědělského vyučování v Čechách«, kde opravuje a doplňuje svoje názory o této otázce projevené v »Oesterr. Staatswörterbuch«. V průmyslové politice rázu historicko-retrospektivního je stať »Národohospodářský vývoj český a Jednota ku povzbuzení průmyslu v Čechách«, rázu hodně aktuelního »O zlatém dnu maloživnosti« a »Panství obchodu«. »Ochranné clo« a smlouvy obchodní v Rakousku v politice obchodní je historickým zkoumáním vývoje rakouského celního systému, jak jeví se postupně od konce 18. stol. v uzavřených obchodních smlouvách s cizími státy. V sociální politice je nejdůležitějším přetisk »Almužna a mzda« ze »Sbírek přednášek a rozprav« (redakce Goll-Hostinský), z r. 1883. Předmětem je instituce chudinství, její historický vývoj od dob antických do moderních, kde ji spojuje s institucí pensijního pojišťování, jemuž jsou věnovány další dva články. Zajímavým je článek v »Lumíru« »Obec dělnická«, který nás do jisté míry zarazí, čteme-li pod ním datum 1876. Líčí tu »Cité ouvrière« v Mylhúzách vystavenou francouzskou průmyslovou společností, která tehdy měla v plném svém rozkvětu slaviti čtvrtstoletí svého trvání. U nás, ac píšeme už 1924, marně bychom hledali rozřešenu otázku dělnického bydlení tak uspokojivě pro obě strany.

V. V.

Albín Bráf: Život a dílo. Díl IV. Rozličné statí. Str. 225. Cena Kč 34.— (neudána).

Díl IV. rozdělen jest na 5 částí, v něž pojaty jsou statí z politiky úvěrní, z finanční vědy, ze statistiky, o vzdělavacích problémech a o českém obrození národohospodářském. Upozornil bych zvláště na články:

H. Schulze-Delitsch a záložny české (1893), — Počátkové nauky o daní progressivní (1884), v němž probrán jest vývoj teorii o této daní, počínaje Montesquieu-em a konče Adolfem Wagnerem. — Vysoké učení obchodní, ličící snahy o založení tohoto odboru studijního při české technice, — a konečně na velice zajímavý článek, jehož význam ani dnes nepoklesl, totiž »České a německé Svůj k svému« (1909), kde Bráf vykládá správný pojem tohoto hesla, na něž právě tak dnes jako tehdy jest zvykem hleděti pouze se stanoviska konsumentů, kdežto jest dlužno uvážiti onu mnohotvárnost různých hospodářských a národnostních poměrů česko-německých s jejich rozličnými příčinami a důsledky, podstatně se mnohdy vzájemně odchyľujícími. Článek ten mohl by tak dobře býti otištěn v dnešním časopisu, jako byl uveřejněn r. 1909 v »Osvětě«, aniž by bylo třeba provésti podstatně změny vzhledem na státní převrat.

Vůbec možno říci, že byt tyto úvahy a řeči byly historické a časové, přes to mnohé z nich zachovaly si svůj význam dodnes, řešice otázky i pro přítomnou dobu aktuální. Všechny pak stati dotýkající se praktických stránek uvedených oborů vědních, jsou vhodným doplňkem studia teoretického. V obou dílech pak pod čarou i v textu uvedena jest četná vědecká literatura domácí i cizí.

—Hk—

Dr. Lev Sychrava: Čsl. revoluční hnutí ve Francii. Třetí přednáška cyklu Československá revoluce. Nákl. Památníku odboje, v Praze. Str. 61. Kč 4.50. Přednáška obsahuje stručné a přehledné vyličení vývoje revolučního hnutí na západě. Zejména pěkně je vystižen význam a postavení jeho v celé zahraniční revoluci a souvislost s jejími ostatními slůžkami. Na západě, v Paříži, byl střed celé revoluce. Bylo to jen důsledkem vývoje událostí. Na západě bylo vojenské i diplomatické ústředí dohody, tam byla také válka vojensky rozhodnuta. Masaryk upozorňoval od počátku, že není možno spoléhati se jedině na Rusko, a události mu daly za pravdu; byla to Francie, která první uznává oficielně české vojsko za spojeneckou armádu, což se strany ruské se ani po revoluci nestalo. K tomu bylo však zapotřebí dlouhé, vytrvalé práce, práce, která jen pomalu přinášela výsledky; práce tím obtížnější, že nebylo mnoho vlastních prostředků, a cizích nesmělo býti použito z důvodů morálních. Práci začaly kolonie zahraniční, které postavily i dobrovolnickou setninu. Pak ujmá se práce Masaryk se svými přáteli, založena Čsl. národní rada v Paříži, která se stává ústředím revoluce. Pracovalo se propagandou, nejprve skrovnou od osoby k osobě, navazovaly se styky, pak teprve došlo k vlastnímu diplomatickému zápasu. Konečně na počátku r. 1917 ohlašují spojenci osvobození Čechoslováků mezi svými cíli. Ale tím není ještě vyhráno. Teprve vystoupení legii na Rusi a potom založení a uznání legii ve Francii vede k uznání Národní rady za samostatnou vládu. Přednáška nepřinesla nových podrobností, ale podala pěkný a ucelený obraz jednoho z nejdůležitějších oddílů boje o samostatnost. J. B.

Obecní volby. Napsal Dr. Ant. Břeský. — Praha 1923. — R. Vilímek. — 16°. — Str. 270. — Kč 25.—

Výklad řádu volebního do obcí s dodatkem. Sestavili Dr. Josef Uhlíř a Dr. Prav. Bělský. — J. Burian v Písku (1921—1923?). — 16°. — Str. 15. — Kč 7.20. — Volební kampaň vyvolala množství publikací objasňujících ustanovení zákonná. Z těch kniha prvá Dra Břeského snaží se souvislým výkladem podati běh volby do obcí. Častým citováním zákona stává se výklad nepřehledným a spleťtým, ač nelze mu upříti snahu po soustavnosti postupu. — Věc si ulehčilo nakladatelství Burianovo v Písku. Staré výtisky volebního řádu podle zákona ze dne 31. ledna 1919, č. 75 opatřilo novou obálkou a přidavši jako dodatek novely zákona toho (v »úpravě« Dra Prav. Bělského), vydalo knihu tak upravenou na trh knihkupecký. Každý právník ví, jak nepraktickým stane se vydání toto, nehledě k tomu, že obchodnický postupem takovým může těžce se ohroziti důvěra ve sbírku takto si počínající.

dnk.